

zionale di Arte Turca (Venezia 26-29 Settembre 1963), Napoli 1965, s. 13-29; a.m.f., *Türk Sanatı*, Ankara 1990, s. 305-306; a.m.f., "Diyarbakır Kazısından İlk Rapor", *Türk Arkeoloji Dergisi*, XI/2, Ankara 1962, s. 10-18; a.m.f., "Erster Bericht über die Ausgrabungen des Palastes von Diyarbakır", *Istanbul Mitteilungen*, sy. 12 (1962), s. 115-128; Sedat Hakkı Eldem, *Köşkler ve Kasırlar*, İstanbul 1964, I, 136, 178-179, 268, rs. 276, 323, 325; II, 71, 148, rs. 60, s. 114, 429-431, 445; a.m.f., *Türk Bahçeleri*, İstanbul 1976, s. 42-43, 54, 154-158, 174-179, 182-185, 295, 299-303; a.m.f., *Sa'dabad*, İstanbul 1977, s. 5-110; Nigar Anafarta, *Topkapı Sarayı Padişah Portreleri*, İstanbul 1966, IV, VIII; Ara Altun, *Mardin'de Türk Devri Mimarisi*, İstanbul 1971, s. 84-88; Semavi Eyice, "XVIII. Yüzyılda İstanbul'da İsvaçlı Cornelius Loos ve İstanbul Resimleri (1710'da İstanbul)", *18. Yüzyılda Osmanlı Kültür Ortamı: Sempozyum Bildirileri (20-21 Mart 1997)*, İstanbul 1998, s. 125-127, s. 36; M. Baha Tanman, "Les selsebils dans l'architecture ottomane", *Actes des VI et VIIe congrès sur le corpus d'archéologie ottomane sur selsebils, minarets, mausolées et souks à l'époque ottomane*, Tunis 2005, s. 169-194; Yılmaz Önge, "Konya Mevlânâ Dergâhı'ndaki Selsebil", *Anıt*, IX/31, Konya 1964, s. 9-11; a.m.f., "Anadolu'da Bilinen En Büyük Selçuklu Havuzu", *Önasya*, II/25, Ankara 1967, s. 14; A. Süheyl Ünver, "Her Devirde Kağırthane", *VD*, X (1973), s. 440; a.m.f. - Yılmaz Önge, "Selsebillerimiz", *a.e.*, XIII (1981), s. 339-374; Afife Batur, "Yıldız Sarayı", *DBİst.A*, VII, 522.

M. BAHA TANMAN

SELÛL (Benî Selûl)

(بنو سلول)

Kahtânî ve Adnânîler'e mensup iki Arap kabilesi.

Selûl, Kahtânî Benî Huzâa'ya ve Adnânî Kays Aylân'dan Benî Hevâzin'e bağlı iki ayrı kabilenin adıdır. Mensuplarından bazılarının kimi zaman her iki kola da nisbet edilmesinden dolayı bazan bu iki kabilenin tek bir kabile sayıldığı görülmektedir.

Huzâa'nın Kolu Selûl. Huzâa, V. yüzyılda Ezd kabileleriyle birlikte Güney Arabistan'dan kuzeye doğru göç etmiş ve Mekke civarında onlardan ayrılarak buraya yerleşmiştir. Bir süre sonra Mekke hâkimiyetini eline geçiren ve gittikçe güçlenen Huzâa zamanla birçok kola ayrılmıştır. Bunların en güçlüsü Kâ'b b. Amr'dır ve Kumeyr, Huleyl, Hizmir, Hubşiyye, Adî ve Dâdir kabilelerinin bağlı olduğu Benî Selûl de ondan gelmektedir (bk. HUZÂA). Huzâa'nın hâkimiyeti döneminde Kâbe yönetiminde söz sahibi olan Benî Selûl'den bazıları Hz. Peygamber'in davetine olumlu cevap vermişlerdir. Birinci Habeşistan kafilesinde yer alan ve Bedir Gazvesi'ne katılan Muattib b. Avf bunlardan biridir. Bu-

na karşılık aynı kabileden hicret sırasında Resûl-i Ekrem ile Hz. Ebû Bekir'in izini sürenlerden Kürz b. Alkame örneğinde olduğu gibi müşriklerle birlikte hareket edenler de vardı. Selûl'ün kollarından Benî Kumeyr'in reisi Bişr b. Safvân ile Benî Hubşiyye'den Büsr b. Süfyân, Resûlullah'ın Hudeybiye Antlaşması'ndan (6/628) önce gönderdiği davet mektupları üzerine müslüman oldular. Kürz b. Alkame ise Mekke'nin fethedildiği gün İslâm'ı kabul etti. Kuyâfe konusunda uzmanlığıyla tanınan Kürz'ün, Muâviye b. Ebû Süfyân zamanında oğlunun da yardımıyla Mekke Haremi'nin sınırlarını belirlediği ve alemlerinin yenilenmesi işinde çalıştığı bilinmektedir. İlk İslâm fetihleriyle birlikte Arabistan dışında özellikle Irak ve çevresine yerleşerek Emevî ve Abbâsî bürokrasilerinde görev alan, Benî Selûl'e mensup çeşitli kabilelerden ünlü kişiler arasında umretül-kazâda Hz. Peygamber'in başını tıraş eden Hırâş b. Ümeyye, fetih ordusuna katılan Züeyb b. Halhale ve oğlu tâbiinden Kabisa, Resûl-i Ekrem ile bazı gazvelere iştirak eden ve Hz. Osman zamanında Basra kadılığı yapan İmrân b. Husayn, Hz. Hüseyin'e mersiye yazan şair Umeyr b. Mâlik ve Abbâsîler'in on iki nakibinden biri olan Mâlik b. Heysem sayılabilir. Ünlü platonik aşk şairi Küseyyir bu Benî Selûl'e, âşık olduğu Ümmü Amr Azze bint Humeyl ise Hevâzin'in kolu Benî Selûl'den Gâdirâ'ya mensuptur.

Hevâzin'in Kolu Selûl. Kabilenin şeceresi Mürre b. Sa'saa b. Muâviye b. Bekir b. Hevâzin şeklindedir; Selûl, Mürre'nin lakabı veya eşinin adı olabilir. Mekke'nin doğusunda yerleşik düzende yaşayan bu kabilenin başlıca kolları Amr, Süheym, Dubey'a, Nehâr, Gâdirâ, Muâviye ve Cendel'dir. Ebû Meryem Mâlik b. Rebîa'nın Hudeybiye Antlaşması'nda bulunması, daha o günlerde bu kabile arasında İslâmiyet'i kabul edenlerin varlığını göstermektedir. Elçiler yılında (9/630-31) Benî Selûl'den Karade b. Nüfâse başkanlığında bir grup Medine'ye gelerek müslüman olduğunu bildirdi, Hz. Peygamber de Nüfâse'yi kendilerine emir tayin etti (İbn Hacer, V, 327). Aynı yıl Resûl-i Ekrem'i ziyaret edip İslâm'a giren Nüheyk b. Kusayy'ın bu heyetle mi yoksa ayrıca mı geldiği bilinmemektedir (a.g.e., VI, 376-377). İlk İslâm fetihleriyle birlikte Benî Selûl'ün bir kısmı Tâif yakınlarındaki topraklarından kalırken bazı kolları Irak'a, Kuzey Afrika'ya ve oradan Endülüs'e göç etti. Hişâm b. Abdülmelik'in Endülüs valisi olan Abdülmelik b. Katan, Berberî isyanlarını bastıramayınca görevinden alınarak yerine Ukbe b. Haccâc es-Se-

lûl getirildi. Uygulamalarında pek başarı gösteremeyen Ukbe'den başka Emevîler döneminin üst düzey yöneticileri arasında İfrîkiye Valisi İbnü'l-Habhâb es-Selûlî de bulunuyordu. Muâviye'nin oğlu Yezîd'e hitaben yazdığı mersiye ile ünlü olan şair Abdullah b. Hemmâm da Selûlîler'dendi.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kelbî, *Nesebü Me'ad ve'l-Yemeni'l-kebir* (nşr. Nâcî Hasan), Beyrut 1408/1988, II, 440-446; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmürî), Kahire 1987, I, 354; II, 326; Câhiz, *el-Beyân ve'l-tebyîn* (nşr. Hasan es-Sendûbî), Beyrut 1414/1993, I, 495-496; İbn Düreyd, *el-İştikâk*, s. 468-473; İbn Abdürabbih, *el-İkdu'l-fetîd*, III, 355, 383; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 235-238; İbn Asâkir, *Târihu Dimâşk* (Amrî), XXXVII, 415-416; LVI, 49; Takyyüddin el-Fâsî, *Şifâ'ü'l-garâm* (nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmürî), Beyrut 1405/1985, II, 114; İbn Hacer el-Askalânî, *el-İşâbe* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmecvüd v.dğr.), Beyrut 1418/1997, I, 424; II, 351-352; V, 326-328, 536-537; VI, 137, 376-377; İhsan en-Nas, *el-Kabâ'ilü'l-'Arabiyye ensâbühâ ve a'lâmühâ*, Beyrut 1421/2000, I, 360, 403; II, 565-567; F. Krenkof, "Selûl", *İA*, X, 463-464; M. Lecker, "Salûl", *El²* (İng.), VIII, 1002-1005.

AHMET AĞIRAKÇA

SELVÂ

(bk. MEN ve SELVÂ).

SELVİ

Bulgaristan'da tarihî bir kasaba.

Bulgarca'da Servi veya Sevlievo şeklinde adlandırılan kasaba Bulgaristan'ın Tuna nehri bölgesinde yer alır (2001'de nüfusu 43.103). Önemli bir doğu-batı yolu üzerinde ve Tuna'nın kollarından Yantra'ya karışan Rositsa (Rosıça) suyu kenarında, deniz seviyesinden 200 m. yükseklikte etrafı küçük dağlar ve ağaçlı arazilerle çevrili bir düzlükte kurulmuştur. Küçük sa-

Selvi şehir merkezindeki meydandan bir görünüş

nayı tesislerinin yer aldığı Selvi zengin bir tarımsal bölgenin idarî merkezidir. Gabrovo iline bağlı olup Sofya'nın 178 km. doğusunda, Veliko Tarnovo'nun (Tirnova) 50 km. batısındadır.

Kasaba 1516 yılından kısa bir süre önce Türk göçmenleri tarafından kuruldu. XVI. yüzyıl içinde konumu sebebiyle Hutaliç bölgesinin merkezi haline geldi. XVII. yüzyılda çok sayıda müslümanın yerleştiği bir yer olarak gelişme gösterdi. Başlangıçta Niğbolu sancağına bağlı Tirnova kazasının bir parçasıydı. Daha sonra aynı sancağa Hutaliç kazası içinde kaldı. Kazaya adını veren Hutaliç, Ortaçağ'dan kalma küçük bir Bulgar kalesiydi. Bu kalenin kalıntıları 1980'li yıllarda, tamamıyla bir Türk köyü olan Hisar Beyli'nin (daha sonra Serbeglii, 1934'ten itibaren Javorets) içindeki düzlüğün kenarında kasabanın 9 km. güneydoğusunda keşfedilmiş ve kazı çalışmaları yapılmıştır. Hutaliç Kalesi ilk defa XIII. yüzyıldan kalma bir Bulgar yazıtında zikredilir.

Hutaliç nahiyesi Bulgar adları taşıyan ve hıristiyan ahalیه sahip yirmi dört, bunun yanında Türk adı taşıyan ve müslüman ahalisi bulunan iki köyle (Çadırılı ve Ali Fakihler) birlikte ilk olarak 884 (1479) tarihli *İcmal Defteri*'nde geçer. 922 (1516) tarihli defterde Selvi daha önceki kayıtlarda zikredilmeyen (hâric ez-defter), on sekiz müslüman Türk hânesine sahip yeni kurulan bir yer diye belirtilir (BA, MAD, nr. 11). Aynı defterde iki eski köyün yanında Türk adı taşıyan, müslüman ahalیه sahip sekiz yeni müslüman köyü daha kaydedilmiş (Adiller, Akıncılar, Çadırılı-i Zîr, Dereli, Dikenler, Hisar Beyli, Malkoçlar ve Selvi), 1516'dan itibaren 1579-1580'e doğru bunlara dört yeni Türk köyü eklenmiştir. Aynı yıllar arasında Hutaliç nahiyesinin müslüman nüfusu 214'ten 838 hâneye yükseldi. Bu yıllarda hıristiyan nüfusu daha da durağanlaştı ve önemli bir kısmı tedricen müslümanlaştırıldı. 1579-1580 ve 1642 yılları arasında eski yirmi dört Bulgar köyü ile dört yeni köyün nüfusunda müslümanların oranı % 16'dan % 47'ye yükseldi. 1751'de ise bu oran % 58'e çıktı. Aynı yıl Selvi 301 hânesi, iki cuma camisi ve hafta pazarıyla küçük bir kasaba durumundaydı. Bütün bölgenin, kasabanın ve köylerin nüfusunun % 71'i müslümandı. XVIII. yüzyılın ikinci yarısında hıristiyanlar Selvi'ye yerleşmeye başladı ve en azından 1759'dan itibaren bir kiliseye kavuştu.

1768-1828 yılları arasındaki dört Rus-Türk savaşı, kasaba merkezinde yoğunla-

şan Hutaliç / Selvi bölgesinin müslüman nüfusunun kaybolmasına yol açtı. Aynı dönemde kazanın güney dağlık bölgesinde büyük çapta yeni bir Bulgar hıristiyan köyü olan Yeniköy / Novo Selo kuruldu. Bunun yanında eski Gâbene ve Mleçovo köyleri büyük ilerleme kaydetti. 1845'te bölgedeki müslüman nüfus oranı % 52'ye, 1873'te % 46'ya geriledi. Selvi kasabası bu son tarihte 1219 hâneye doğru genişleme gösterdi. Bu dönemde cami sayısı da ikiden ona çıktı. Kasabanın artan önemi daha 1777'de saat kulesinin inşasıyla tescil edilmişti. Hıristiyanların çoğalan sayısı 1834 yılındaki büyük ve tarihi kilisenin inşasıyla da kendini göstermişti. Bu kilise sultanın yazılı izni ve mahallî müslüman nüfusun etkin malî desteğiyle kasabanın eski küçük kesiminde yapılmıştı. Osmanlı Devleti'nin son döneminde Selvi 2345'i müslüman olan 6200 kişilik nüfusa sahipti. 1286 (1869-70) tarihli salnâme kasabada 611 dükkân, iki kilise ve bir hamam zikreder.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı esnasında müslüman nüfusun büyük bölümü kaçtı veya savaşın hemen ardından Anadolu'ya göç etti. Yerlerine fakir dağlık bölgelerden gelen insanlar yerleştirildi. 1887'de kasaba sadece 1021'i (% 11) Türk olan 8860 kişilik nüfusa sahipti. 1940 yılına kadar kasaba fazla gelişme göstermedi. 1934'te müslüman nüfusu hâlâ 1.080'di. Aynı yıl bütün Türkçe yer adları, bunun yanında Yunanca Kalokastro ve Sırpa Serbe yeni Bulgar adlarıyla değiştirildi. Akıncılar köyünün adı Petko Slavejkov oldu. II. Dünya Savaşı'ndan sonra yeni endüstriler bazı gelişmelere yol açtı. Kasabanın müslüman nüfusu azaldı. Geride kalan en son cami de 1985 yılından önce ortadan kalktı. 1990'da eski Akıncılar köyünde mütevazı bir köy camisi mevcuttu. Aynı yıl, XVI. yüzyılın ortalarında kolonileştirilen Rahovo köyü bir camileri bulunan hatırı sayılır bir müslüman-Türk cemaatine sahipti. Adiller (şimdi İdilovo) ve Malkoçlar'da ise (şimdi Burja) kısmen Alevî geçmişe sahip olan küçük Türk aileleri kalmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

N. Ganev, *Stranitsi ot istorijata na grad Sevlievo*, Veliko Tarnovo 1925; Ž. Čankov, *Geografski Rečnik na Bălgarija*, Sofia 1939, s. 394-396; *Sevlievo i Sevlievskijat kraj* (ed. Khr. M. Ionkov), Sofia 1967; H. J. Kornrumpf, *Die Territorialverwaltung im östlichen Teil der Europäischen Türkei, 1864-1878*, Freiburg 1976, s. 331-332; M. Kiel, "La diffusion de l'Islam dans les campagnes Bulgares à l'époque Ottomane (XVe-XIXe siècles): Colonisation et conversion dans le district de Sevlievo", *Les Balkans à l'époque Ottomane*

(ed. D. Panzac), Aix-en-Provence 1993, s. 39-53; a.m.f., "Rasprostranenie na Isljama v Bălgarskoto selo prez Osmanskata epoha (XV-XVIII v.): Kolonizatsija i Islamizatsija", *Mjuşjulmanska Kultura po Bălgarskite Zemi* (ed. R. Gradeva - S. Ivanova), Sofia 1998, s. 57-126; a.m.f., "Selvi", *EI²* (İng.), IX, 136-137; "Sevlievo", *Kratka Bălgarska Enciklopedija*, Sofia 1967, IV, 489.

MACHEL KIEL

SEM'

(السمع)

Ses dalgalarının kulak tarafından toplanıp beyindeki merkezlere gönderilmesi ve burada algılanmasını ifade eden işitme duygusu

(bk. DUYU).

SEM'

(السمع)

Allah'a nisbet edilen sübûtî sıfatlardan biri.

Sözlükte "işitmek, duymak; birinin arzu ve dileğini kabul etmek, anlamak; duyurmak" mânalarına gelen *sem'*, terim olarak "Allah'ın işitilmeye konu teşkil eden her şeyi tam bir yetkinlikle işitmesi" diye tanımlanır. O'nun işitmesi herhangi bir organ veya vasıtaya bağlı değildir (İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, "sm'" md.; *Lisânü'l-'Arab*, "sm'" md.). *Sem'* kavramı, Kur'an-ı Kerim'de bu kökten türeyen çeşitli kelimelerle birçok âyette Allah'a nisbet edilmiştir. Bu zengin kullanım söz konusu sıfatın içerdiği anlamların daha iyi kavranmasına yardımcı olmakta ve diğer ilâhî sıfatlarla ilişkisini belirtmektedir. *Sem'* iki âyette "işitmek, duyurmak" mânasında geçmekte (el-Enfâl 8/23; Fâtır 35/22), "O'nun işitmesi hayret verecek seviyededir" meâlindeki âyette (el-Kehf 18/26) Allah'ın işitme sıfatının en üst mertebede bulunduğu dikkat çekilmektedir. Bütün ilâhî sıfatlarda olduğu gibi Allah'ın *sem'* sıfatına delâlet eden âyetlerde de ispat-tenzih dengesi kurulmuş, böylece zihinlerin bu sıfatı anlamada konusunda teşbihe düşmesinin önüne geçilmiştir (meselâ bk. eş-Şûrâ 42/11). *Sem'* kavramının geçtiği diğer âyetlerde "inşâ" (yaratmak, yapmak) kökü veya bu kökle aynı anlamı taşıyan "ca'l" yardımcı fiili kullanılarak Cenâb-ı Hakk'ın insanlara ve diğer canlılara işitme duygusu ve organı lutfettiği belirtilmekte, diğer bir âyet grubunda ise insanların işitme yeteneğini bizat yaratıp sürdürenin Allah olduğu, O'nun